

حسابدار جوان - مهندس جوان

مهندس جوان
(قسمت شانزدهم)

دکتر حسین اعتمادی (۱)

و بالعکس سریع آماده نمودن آن منجر به کاهش صحت آن می‌شود، در چنین شرایطی باید سعی بر آن شود که توازن لازم برقرار گردد.

کمیته استانداردهای بین‌المللی در چارچوب نظری خود ویژگی کیفی اصلی اطلاعات را به صورت زیر بیان می‌کند:

۱- قابل اعتماد بودن یعنی از جانبداری و خطای عمدۀ عاری بوده و بوسیله استفاده‌کنندگان قابل اتکاء باشد.

۲- مربوط بودن

۳- قابل مقایسه بودن: (مقایسه بین نتایج واقعی و پیش‌بینی شده در حسابداری مدیریت)

۴- قابل فهم: اقلام اطلاعات به نحو مناسب در یکدیگر ادغام و طبقه‌بندی شود بطوری که به آسانی برای استفاده‌کنندگان قابل درک باشد.

با توجه به خصوصیات کیفی اطلاعات، حسابداری مدیریت اطلاعات مورد نیاز برای مدیریت در چارچوب گزارشات تفصیلی و جهت درک بهتر مدیریت با استفاده از تکنیک‌ها و روش‌های مورد استفاده که بعضاً با اصول و موازین حسابداری نیز تطبیق ندارد فراهم می‌سازد.

بودجه‌بندی و حسابداری سنجش مسئولیت (۲)

برای سنجش عملکرد مدیریت بخش‌ها و دستیابی به اهداف استراتژیک، بودجه‌بندی، بهترین الگوها و معیارهای قضاوتی را در اختیار ما می‌گذارد و موقعی که با حسابداری سنجش مسئولیت در هم می‌آمیزد هر بخش عملیاتی، مسئولیت نتایج مالی خود را بعهده گرفته و به تاثیر مستقیم آن بر عملکرد کلی شرکت پی‌می‌برد.

مدیران در سازمان‌ها سه نقش کلیدی ایفا می‌کنند. اول اینکه استراتژی‌ها (اهداف کلی) را تعیین می‌کنند. دوم، برای اینکه به اهداف تعیین شده نائل شوند، اقدامات ویژه‌ای را برنامه‌ریزی کرده و به مرحله اجرا می‌گذارند. سوم اینکه، با مقایسه نتایج واقعی و بودجه شده، عملکرد را ارزیابی می‌کنند. این گونه ارزیابی عملکرد، بازخوردی ارائه می‌دهد که مدیران را در مراقبت از عملیات جاری و تنظیم رویه‌های برنامه‌ریزی یاری می‌کنند. شکل زیر چگونگی استفاده مدیران از بودجه‌ها در فرآیند برنامه‌ریزی و کنترل را به نمایش می‌گذارد.

ویژگی‌های کیفی اطلاعات حسابداری مدیریت و نقش آن در تصمیم‌گیری مدیریت

با توجه به اینکه اطلاعات حسابداری مدیریت به عنوان یکی از ابزارهای مدیریت در تصمیم‌گیری تلقی می‌گردد و هدف از ایجاد و گسترش آن کمک به مدیریت واحد اقتصادی می‌باشد لذا عدم استفاده مدیریت از این اطلاعات با هر دلیل و توجیهی می‌تواند ارزش اطلاعاتی آنرا تحت تاثیر قرار دهد. پائین بودن و بالابودن سطح کیفی اطلاعات حسابداری می‌تواند بر استفاده و یا عدم استفاده مدیریت در تصمیم‌گیری‌ها از اطلاعات حسابداری تاثیر مستقیمی داشته باشد. البته باید توجه داشت که همه ویژگی‌های کیفی اطلاعات حسابداری به یک اندازه بر استفاده از اطلاعات حسابداری مدیریت موثر واقع نمی‌شود.

ویژگی‌های کیفی اطلاعات حسابداری باید بتواند

اثر بخشی و مفید بودن اطلاعات را افزایش دهد. ویژگی‌های کیفی خصوصیات هستند که اطلاعات فراهم شده در گزارشات را برای استفاده‌کنندگان قابل استفاده می‌سازد. مهم‌ترین این ویژگی‌ها عبارتست از:

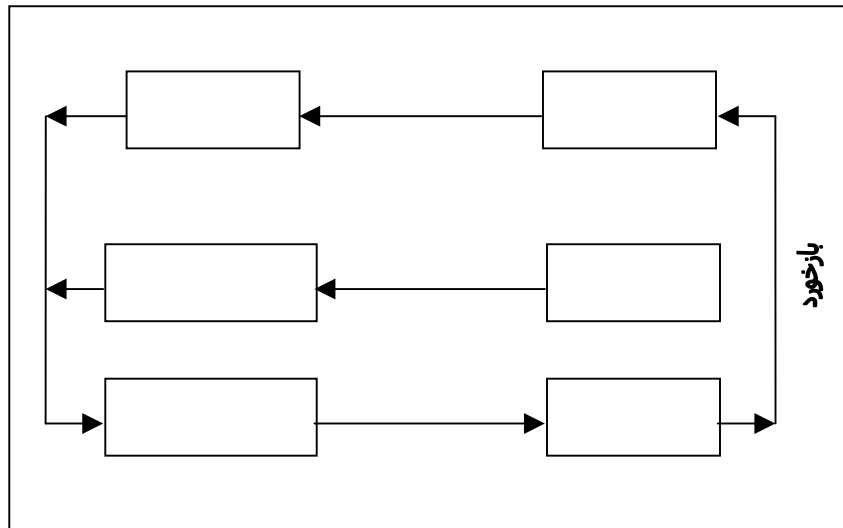
۱- مربوط بودن: اطلاعات مربوط به اطلاعاتی گفته می‌شود که بر تصمیم فرد تصمیم‌گیرنده تاثیر گذارد و یا به عبارت دیگر تصمیمات افراد تحت تاثیر این اطلاعات تغییر نماید. اطلاعات آنگاه دارای کیفیت مربوط بودن هستند که بتواند از طریق کمک به استفاده‌کنندگان در ارزیابی رویدادهای گذشته، حال یا آینده، یا از طریق تایید یا اصلاح ارزیابی گذشته آنها تصمیمات اقتصادی را تحت تاثیر قرار دهند. اطلاعات مربوط نه تنها باید آینده‌نگری را فراهم نمایند بلکه باید مقایسه بین راه‌کارها را نیز فراهم سازد.

مهمترین خصوصیات اطلاعات مربوط یکی عدم یکسانی آن در شرایط مختلف و دیگری انتظار وقوع آن در فرآیند تصمیم‌گیری می‌باشد.

۲- صحت اطلاعات: بموقع‌ترین و مرتبط‌ترین اطلاعات در صورتی که صحیح نباشند نه تنها بر تصمیم‌گیری موثر نخواهد بود بلکه اثر نامطلوبی بر آن خواهد داشت.

۳- کامل بودن: حذف بخشی از اطلاعات در ارائه آن در سیستم اطلاعاتی موجب گمراه‌کنندگی آن خواهد بود.

۴- بموقع بودن: اطلاعات مربوط و صحیح و کامل زمانی ارزشمند است که بموقع در اختیار مدیریت قرار گیرد. از آنجاکه بین صحت و بموقع بودن اطلاعات گاهی اوقات تعارض ایجاد می‌شود، به عبارت دیگر افزایش صحت اطلاعات منجر به کاهش بموقع بودن آن

سیستمی برای ارزیابی عملکرد هر یک از مراکز مسئولیت و مدیران آن مراکز می باشد. سه نوع معمول مراکز مسئولیت عبارتند از: مرکز هزینه (۳)، مرکز سود (۴)، و مرکز سرمایه گذاری (۵)

۱- مرکز هزینه: مرکز مسئولیتی است که در آن مدیر فقط پاسخگویی هزینه هاست. از موارد بارز این نوع مرکز مسئولیت می توان به دایره کارگزینی اشاره کرد. کنترل هزینه ها برای این دایره مهم است. آنها مسئولیتی در قبال ایجاد درآمد ندارند.

۲- مرکز سود: مرکز مسئولیتی است که در آن مدیر پاسخگویی درآمدها و هزینه هاست. مانند دایره لوازم خانگی در فروشگاه های زنجیره ای. برای نشان دادن سود یک مرکز سود، درآمدها و هزینه ها تماماً گزارش می شوند.

۳- مرکز سرمایه گذاری: مرکز مسئولیتی است که در آن مدیر پاسخگویی سرمایه گذاری ها، درآمدها و هزینه هاست. از موارد بارز این نوع مرکز مسئولیت می توان به شعب فعال شرکتها در استانهای مختلف کشور اشاره کرد.

تفاوت سیستم حسابداری سنجش مسئولیت با سیستم حسابداری صنعتی

سیستم حسابداری صنعتی اساساً به منظور جمع آوری و تسهیم هزینه ها برای محاسبه قیمت تمام شده محصول و برای کنترل کلی هزینه ها طراحی می شوند. این سیستم نشان دهنده اجزاء و چگونگی هزینه های تولید است، لکن در تعیین اینکه چه کسی مسئول وقوع هزینه هاست و یا این که در صورت نیاز به انجام اقدامات اصلاحی چگونه باید اقدام نمود، فایده ای نمی رساند. در سیستم حسابداری سنجش مسئولیت بجای مشخص کردن نوع هزینه، فردی را که موجب وقوع هزینه شده است معرفی می نماید.

بودجه عبارتست از بیان کمی برنامه عملکرد، که مدیران را در هماهنگی و اجرای برنامه یاری می کند و برای برنامه ریزی اقداماتی که تاثیر چندین ساله بر شرکت دارد استفاده می شود. مانند برنامه ریزی یک شرکت برق برای تولید انرژی در یک برنامه چندساله جهت تامین هزینه ها و پیش بینی درآمدها.

مزایای بودجه

الف - الزام به برنامه ریزی: بودجه بندی با وادار ساختن مدیران به برنامه ریزی اقدامات ویژه به آنان کمک می کند تا به اهداف خود نایل آیند و همچنین خود را برای طیفی از شرایط احتمالی آماده سازند.

ب - ارتقاء هماهنگی و ارتباطات: بودجه فعالیت های سازمان را هماهنگ ساخته و مدیران را وادار می کند که روابط بین کل عملیات موجود در گستره زنجیره ارزش را مد نظر قرار دهند.

ج - کمک به ارزیابی عملکرد: هر دایره یا فعالیتی را می توان با مقایسه نتایج واقعی آن با بودجه یا عملکرد گذشته اش ارزیابی کرد و به عنوان یک معیار قضاوتی مورد استفاده قرار داد.

د - ایجاد انگیزه در کارکنان: بودجه رفتارها را تحت تاثیر قرار می دهد، فرآیند بودجه بندی مدیران را وادار به آینده نگری می نماید و آینده نگری به مدیران کمک می کند تا مسایل و مشکلات را از قبل پیش بینی نمود و راه حل های مناسب را انتخاب کنند.

حسابداری سنجش مسئولیت

اینکه چگونه در یک واحد اقتصادی، عملکرد مدیران و فعالیت هایی که آنها سرپرستی می کنند را می توان ارزیابی کرد از نکاتی است که در حسابداری مدیریت بسیار حائز اهمیت است. این ارزیابی از طریق مقایسه برنامه ها (بودجه ها) با عملکرد در هر یک از مراکز مسئولیت صورت می گیرد. مراکز مسئولیت، قسمت یا بخش و یا زیر مجموعه هایی از یک سازمان است که مدیر آن پاسخگویی فعالیت های معین می باشد. حسابداری سنجش مسئولیت،

نقش کنترل بودجه‌ای در سیستم حسابداری سنجش مسئولیت

بودجه به عنوان ابزاری برای برنامه‌ریزی و کنترل و مقایسه عملکرد واقعی و پیش‌بینی شده می‌باشد. یکی از اصول اساسی برای کنترل بودجه وجود یک سیستم حسابداری است. از طرفی چنانچه در نظر باشد برآورد بودجه‌های آتی بر پایه عملکرد گذشته صورت پذیرد سیستم حسابداری مذکور در این خصوص راهگشا خواهد بود.

برای اجرای بودجه نیز به سیستم حسابداری نیاز است. حساب‌ها باید نتایج مربوط به هر قسمت را منعکس سازند، تا براساس آن بتوان مستقیماً عملکرد هر سرفصل هزینه را با برآورد بودجه‌ای آن مقایسه کرد. بدون چنین اطلاعاتی نمی‌توان کنترل براساس بودجه را اعمال نمود. برای استفاده از بودجه به عنوان ابزار کنترل، حساب‌ها می‌بایست برحسب مسئولیت طبقه‌بندی شوند. بودجه نیز باید برحسب همان طبقه‌بندی و تنظیم گردد. در این صورت مقایسه عملکرد با بودجه امکان‌پذیر خواهد شد.

ارتباط دو جانبه بین کنترل بودجه‌ای و سیستم حسابداری در تکوین یک سیستم حسابداری جدید که به عنوان حسابداری براساس مسئولیت شهرت یافته منعکس شده است. در این شیوه حسابداری فرض بر این است که بودجه و کنترل متقابلاً با یکدیگر بستگی دارند و گزارشات برای کلیه سطوح مدیریت تهیه و

تنظیم می‌گردد و براساس آن می‌توان عملکرد افراد را ارزیابی کرد و در صورت لزوم جهت بهبود عملکرد اقدامات لازم را مبذول داشت.

منابع و مأخذ:

فارسی

۱- فریبرز پاکزاد، مبانی بودجه‌بندی در شرکت‌های تولیدی انتشارات هومن ۱۳۷۱

۲- حسابداری سنجش مسئولیت - سازمان مدیریت دولتی.

۳- نشریه ۸۹-۹۰ حسابدار، انجمن حسابداران خبره ایران

۴- اصول حسابداری مدیریت جلد سوم تألیف

Charles T, Horngren ترجمه دکتر ایرج نوروش

نشر ترمه زمستان ۱۳۷۷

انگلیسی

Cashin and Polimeni, Cost Accounting, 1-McGraw- Hill, 1997.

Charles T. Horngten , Cost Accounting , A2-Managerial .Emphasis, Prentice Hall, 1997

Finanical and Managerial Accounting, Warren3-& Fess, .Southwestern, Third edition

۱ عضو هیأت علمی دانشگاه تربیت مدرس

۲ (Investment Center 5) Profit Center 4) Cost Center 3) Budgeting and Responsibility Accounting

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی